

Nr 37

Utlåtande i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående firandet av representationsreformens 100-årsjubileum.

Riksgäldsfullmäktige har i skrivelse den 17 oktober 1960 tillstyrkt ett av kommittén för firandet av representationsreformens 100-årsjubileum i skrivelse till fullmäktige, vilken som bilaga fogats till detta utlåtande, framlagt publikationsprogram. Detta program innefattar utgivningen av historiska och statsvetenskapliga verk rörande den politiska utvecklingen 1866—1965, parlamentarismens utveckling, tvåkammerssystemets funktion och riksdagens arbetsformer samt av en bibliografi över skrifter rörande riksdagen ävensom av register till verket »Sveriges riksdag» och till skrifter i samband med representationsreformens 100-årsjubileum och regeringsformens 150-årsjubileum. Kostnaderna härför har beräknats till 185 000 kronor, vartill kommer tryckningskostnader på i runt tal 100 000 kronor. Det har ansetts till fyllest, att medel för ifrågavarande ändamål anvisas första gången i riksstaten för budgetåret 1961/62. I likhet med kommittén anser fullmäktige, att ett vid 1954 års riksdag motionsvis väckt förslag om utgivande av ett biografiskt verk om riksdagens ledamöter icke bör genomföras i nuvarande läge.

Över framställningen har utskottet inhämtat yttrande från talmanskonferensen som i skrivelse den 23 november 1960 meddelat att då ifrågavarande ärende »företogs till behandling beslöt konferensen tillstyrka bifall till den föreliggande framställningen».

Utskottet

Utskottet kan i allt väsentligt ansluta sig till vad kommittén i skilda hänseenden föreslagit. I sin skrivelse omnämner kommittén sin avsikt att avlämna årsberättelser, vari kostnaderna närmare redovisas, och att i samband därmed för riksdagen snarast anmäla, om förskjutningar i de beräknade kostnaderna synes inträda av sådan storlek, att den totala utgiften icke kan hållas inom den angivna ramen. Utskottet vill understryka angelägenheten av att en sådan fortlöpande redovisning och granskning av kostnadsutvecklingen sker och att kommittén söker så långt möjligt planera och anpassa de ifrågavarande publikationernas utformning så att de angivna utgiftsbeloppen icke behöver överskridas. Kostnaderna för jubi-

leumsverket torde, såsom riksgäldsfullmäktige föreslår, lämpligen böra bestridas från ett särskilt under XIV:e huvudtiteln uppfört reservationsanslag till Riksdagen: Utgivande av publikationer i anslutning till representationsreformens 100-årsjubileum. Det torde vara till fyllest, om medel för ifrågavarande ändamål anvisas första gången i riksstaten för budgetåret 1961/62. Det torde få ankomma på fullmäktige i riksgäldskontoret att i vederbörlig ordning göra framställning om den erforderliga medelsanvisningen.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen måtte besluta

att i princip godkänna det av kommittén för firandet av representationsreformens 100-årsjubileum framlagda publikationsprogrammet och

att uppdraga åt fullmäktige dels att i enlighet med de av kommittén uppdragna riktlinjerna föranstalta om utgivningen av det föreslagna jubileumsverket, dels att i vederbörlig ordning göra framställning om den erforderliga medelsanvisningen.

Stockholm den 1 december 1960

På bankoutskottets vägnar:

K. G. EWERLÖF

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Fahlander, Schmidt, Aspling och Palm;

från andra kammaren: herrar Andersson i Ronneby, Sköldin, Larsson i Julita, Regnéll, Adamsson, Boija och Nordgren.

Bilaga

Till Herrar Fullmäktige i riksgäldskontoret

Med anledning av riksdagens år 1954 åt fullmäktige i riksgäldskontoret lämnade uppdrag beslöt fullmäktige år 1956 tillsätta en kommitté för utredning av ärendena rörande dels förberedande åtgärder för firande av representationsreformens 100-årsjubileum, dels ock sammanställande av en publikation över riksdagens ledamöter efter 1904. Kommittén skulle närmast ha att uppdraga riktlinjerna för hugfästade av minnet av representationsreformens genomförande samt verkställa erforderliga kostnadsberäkningar i anslutning därtill. Sedan den del av arbetet, som avser framläggande av förslag till publikationer i anledning av jubileet, nu slutförts, får kommittén anföra följande.

I motionen I: 6 vid 1954 års riksdag upptog herr Sten frågan om förberedelser till firande av representationsreformens 100-årsjubileum. Motionären anförde bl. a. följande:

Ett uppslag att förverkliga vore att utge en koncentrerad krönika över tvåkammarriksdagens arbete och arbetsresultat under hundra år, en redovisning av dess insatser i vår samhällsutveckling under denna tid. Det finns naturligtvis åtskillig litteratur som belyser detta. Förmodligen rör det sig sålunda icke i så hög grad om forskning som om bearbetande av förefintligt material. Men om man tar tillräcklig tid på sig ges det även tid för kompletterande forskningsarbete.

Vidare ansågs böra övervägas utgivande av ett fullständigt porträttgalleri över tvåkammarriksdagens ledamöter under de hundra åren, komplettering av riksdagshusets samlingar av porträtt och porträttmedaljonger samt anordnande av t. ex. krönikespel. Motionen utmynnade i en hemställan »att riksdagen på lämpligt sätt går i författning om förberedelser till firande av representationsreformens etthundraårsjubileum».

Herr Håstad hemställde i en vid samma riksdag väckt motion, nr II: 442, »att riksdagen måtte lämna riksdagsbiblioteket i uppdrag att ombesörja insamling av nödigt biografiskt material för en publikation över riksdagens ledamöter efter 1904 såsom en fortsättning på de då utgivna två banden av Svenskt porträttgalleri om första resp. andra kammarens ledamöter 1867—1904».

Kommittén, som bedrivit sitt arbete med utgångspunkt från att de planerade jubileumsfestligheterna skall äga rum på våren 1966, d. v. s. 100 år efter det att den sista fyrståndsriksdagen åtskildes, har hittills endast behandlat frågan om publikationsprogrammet. På uppdrag av kommittén utarbetade dess ledamot landshövding Elis Håstad en promemoria angående skrifter i samband med 100-årsminnet av representationsreformen. Det sålunda framlagda förslaget har efter landshövding Håstads fränfalle preciserats och kompletterats av professor Gunnar Heckscher. Beträffande tre av de ifrågasatta publikationerna, nämligen det biografiska verket om riksdagens ledamöter under åren 1867—1966, bibliografien över skrifter rörande riksdagen samt registren till verket »Sveriges riksdag» m. fl. skrifter, har särskilda promemorior upprättats av överbibliotekaren vid riksdagsbiblioteket Lars Frykholm.

Vid de överväganden, som inom kommittén ägt rum med utgångspunkt från ovan redovisade utredningsmaterial, har kommittén funnit sig böra föreslå utgivande av historiska och statsvetenskapliga verk rörande den politiska utvecklingen 1866—1965, parlamentarismens utveckling, tvåkammarsystemets funktion och riksdagens arbetsformer, av en bibliografi över skrifter rörande riksdagen samt av register till verket »Sveriges riksdag» och till skrifter i samband med representationsreformens 100-årsjubileum och regeringsformens 150-årsjubileum. Däremot bör enligt kommitténs uppfattning det väckta förslaget om utgivande av ett biografiskt verk om riksdagens ledamöter under åren 1867—1966 icke genomföras i nuvarande ekonomiska läge.

I det följande angives problemställning, huvudinnehåll och ungefärligt omfång för de ifrågasatta skrifterna. Eftersom de olika momenten i framställningarna i regel kan med bestämdhet avvägas först efter en genomgång av materialet, synes detaljutformningen av innehållet, fastställandet av kapitelrubriker o. s. v. böra ankomma på vederbörande författare i samråd med den av kommittén nedan föreslagne ledaren av det fortsatta arbetet med publikationsserien (redaktören). Det framstår emellertid som ytterst angeläget att omfånget av de olika verken kan i huvudsak begränsas till det utrymme som avses skola stå till förfogande för varje skrift.

Den politiska utvecklingen 1866—1965

Det synes kommittén önskvärt att en historisk framställning av den politiska och partipolitiska utvecklingen antingen för tiden 1866—1965 eller — i händelse av omvälvande författningsreformer — för tiden från 1866 till tidpunkten för dessa reformer utarbetas. Även om en del av de frågor, som kommer att beröras i denna sammanfattande redovisning, skulle bli mera ingående behandlade i något av övriga här föreslagna verk, torde en dylik på samma gång vetenskaplig och populär politisk översikt fylla ett stort allmänt behov. I detta arbete bör skildringen av partisystemet efter 1935 kunna givas en något större plats än motsvarande redogörelse för tiden dessförinnan, som utförligt behandlats i »Sveriges riksdag». Då partisystemet efter 1935 varit osedvanligt stabilt synes det icke föreligga någon risk att framställningen därigenom blir snedbelastad.

Här ifrågavarande skrift bör huvudsakligen behandla följande moment:

Den ekonomiska och sociala utvecklingen i Sverige i stora drag.

Valrätt och valsätt i riksdagens båda kamrar.

Bearbetning av valstatistikens uppgifter rörande valdeltagandet inom olika grupper av röstberättigade.

Riksdagsledamöternas sociala ursprung, föregående utbildning, uppdrag inom kommunerna och organisationsväsendet o. s. v.

Partiväsendets utveckling inom och utom riksdagen: partiernas program i stora drag, partiorganisationerna och partiernas arbetssätt, valrörelsernas karaktär under olika skeden.

Vid bearbetningen av valstatistikens uppgifter rörande valdeltagandet inom olika grupper av röstberättigade avses endast publicerade uppgifter skola medtagas, och framställningen bör givas en enkel och lättillgänglig form.

Avsnittet om riksdagsledamöternas sociala ursprung etc. förutsattes icke skola bygga på en genomgång av hela materialet, utan undersökningarna torde kunna begränsas till enstaka riksdagar, lämpligt fördelade på 100-

årsperioden. Möjligheterna att för detta arbete erhålla bidrag från statens råd för samhällsforskning bör undersökas.

Denna skrift, vars titel skulle kunna vara exempelvis »Svensk folkstyrelse under 100 år», bör få ett omfång av maximalt 500 sidor. Utarbetandet anförtros lämpligen två författare, den ene med huvudsakligen socialhistoriskt intresse och den andre med specialisering på valrätt, val sätt och partiväsande.

Parlamentarismens utveckling

I »Sveriges riksdag» har icke närmare behandlats vare sig parlamentarismen eller folkomröstningssystemet; referendumdebatten hänför sig ju huvudsakligast till 1950-talet. En systematisk framställning av parlamentarismens utveckling saknas, i varje fall för tiden efter 1905, och även tiden dessförinnan har på senare år i en rad större eller mindre arbeten belysts grundligare än vad som var möjligt i Leif Kihlbergs doktorsavhandling om den svenska ministären 1840—1905. Inom kort torde så många nya monografier om ministärer föreligga, att de flesta luckorna utfyllts, varför tiden nu är mogen för en länge åstundad historisk översikt. I denna framställning bör också dechargeförfarandet inarbetas, varjämte i ett särskilt avsnitt bör lämnas en redogörelse för folkomröstningsinstitutet.

Innehållet i denna skrift bör i huvudsak vara följande:

Parlamentariska tendenser fram till 1905; behandlas översiktligt i anslutning till Kihlbergs arbete men under hänsynstagande till de tillägg och korrigeringar som innefattas i senare utkommen litteratur.

Parlamentarismens genombrott 1905—1917. Även denna framställning bör kunna begränsas relativt starkt, eftersom perioden behandlats i en rad tämligen nyutkomna skrifter och ytterligare torde bli föremål för studium i Kihlbergs biografi över Karl Staaff.

Parlamentarismens utveckling från 1917. Här skall tyngdpunkten ligga, och problemställningen bör i första hand vara utvecklingen från minoritets- till majoritetsparlamentarism.

Decharge-, interpellations- och frågeinstitutet, huvudsakligen under tiden efter 1917.

Riksdagen och förvaltningen.

Folkomröstningsinstitutet.

Även för denna studie, vars rubrik kan vara »Från maktfördelning till majoritetsparlamentarism», »Svensk parlamentarism» eller dylikt, bör anslås ett utrymme av högst 500 sidor. Avsnittet om folkomröstningsinstitutet synes kunna behandlas av annan författare än den som utarbetar verket i övrigt.

Tvåkamarsystemets funktion

Någon sammanfattande analytisk-syntetisk, komparativ undersökning av tvåkamarsystemets funktion har aldrig utförts. Kommittén har övervägt, huruvida icke en dylik undersökning borde komma till stånd i nu förevarande sammanhang. Tyngdpunkten skulle därvid läggas på skilljaktigheterna mellan det politiskt dualistiska systemet före demokratiseringen 1919 och förhållandena under tiden därefter, då kamrarna i regel varit politiskt tämligen likartade. Bl. a. skulle betydelsen av sammanjämkningar, gemensamma voteringar, de gemensamma utskotten, partiväsandets utbyggnad och dylikt systematiskt belysas, måhända under jäm-

förelser dels med fyrståndssystemet och dels med utländska tvåkammarsystem. Åtskilliga av de mest intressanta hithörande problemen har emellertid behandlats i Georg Andréns år 1937 utgivna, i »Sveriges riksdag» ingående arbete »Tväkammarsystemets tillkomst och utveckling». Vidare borde en komparativ studie, innefattande jämförelser med tvåkammarsystemet i andra länder, för att få verkligt värde utges på främmande språk, och det kan också diskuteras om just det svenska tvåkammarsystemet i detta fall lämpar sig som utgångspunkt. Av här angivna skäl och även med hänsyn till osäkerheten om tvåkammarsystemets framtid har kommittén stannat för att föreslå att spörsmålen rörande tvåkammarsystemets funktion nu endast blir föremål för en relativt kort essäistisk studie, för vilken inga särskilda forskningar borde erfordras. Problemställningen skulle därvid vara ett klargörande av tvåkammarsystemets ändrade ställning efter det demokratiska valsättets slutliga genombrott genom 1918—1921 års författningsreformer. Rubriken kan t. ex. vara »Tväkammarsystemets omvandling», och omfånget bör begränsas till högst 200 sidor.

Riksdagens arbetsformer

En framställning rörande riksdagens arbetsformer, motsvarande vad som föreligger för ett flertal utländska parlament, skulle utan tvivel fylla ett stort praktiskt behov. Verket avses självfallet icke skola givas karaktären av ren kommentar till paragraferna i riksdagsordningen och dithörande författningar utan förutsättes komma att uppställas systematiskt, men det bör förses med ett lagrumsregister samt beröra alla viktigare tolkningsfrågor och därutöver fastställa vad som kommit att bli gällande genom praxis. I fråga om detta arbete skulle man avstå från alla krav på historisk framställning i den mån en sådan icke är direkt nödvändig för förståelsen av nu gällande bestämmelser och praxis. Skriften skulle i stort sett behandla följande ämnen:

Riksdagens konstituering (fullmaktsgranskning, val av talmän och utskott m. m.).

Ärendenas anhängiggörande (bestämmelser om propositionstid, motionstid o. s. v.).

Ärendenas beredning (remiss till utskott, utskottens arbetsätt, utskottsutlåtandenas uppställning, reservationer och särskilda yttranden; denna avdelning, som torde bli den största och ur många synpunkter den intressantaste, bör ansluta sig till Tingstens del i »Sveriges riksdag» samt korrigera denna).

Ärendenas behandling i kamrarna (talmännens ställning och befogenheter, debattformerna, inkl. förhandsanmälning av talare och replikrätt, propositionsordningen, sättet för votering, bestämmelser om bordläggning och återremiss).

Meddelande av riksdagens beslut (expediering av skrivelser, förfarandet i lagfrågor, där riksdagens beslut avviker från propositionen, förfarandet i ärenden som icke berör Kungl. Maj:ts utan riksdagens egna organ).

Förhållandet mellan kamrarna (samtidig behandling, sammanjämkning, gemensam votering).

Det är svårt att i förväg fastställa omfattningen av den här föreslagna framställningen, och en alltför stark begränsning kan medföra olägenheter.

Utformningen blir givetvis i hög grad beroende av författningsutredningens förslag och deras handläggning. Om riksdagen före skriftens utgivande fattat beslut om en författningsreform måste de nya bestämmelsernas innebörd bli föremål för tolkning med utgångspunkt från tidigare praxis, författningsutredningens betänkande samt formuleringarna i den kungliga propositionen och utskottsutlåtandena i ämnet. Vid sådant förhållande blir det sannolikt ofrånkomligt att skriften omfattar cirka 400 sidor. Om det däremot endast skall avses läget före en författningsreform torde omfånget kunna begränsas till 300 sidor.

Här ifrågasvarande verk bör enligt kommitténs bedömande författas antingen av en statsvetenskapsman med någon erfarenhet från riksdagsarbetet och intresse för rättsliga problem eller av en jurist med god erfarenhet av riksdagens arbete, eventuellt i samarbete mellan en statsvetenskapsman och en jurist. Vidare förutsättes kamrarnas sekreterare skola medverka vid skriftens utformning.

Bibliografi över skrifter rörande riksdagen

Såsom förarbete till »Sveriges riksdag» upprättades bl. a. en provisorisk bibliografi över litteratur angående riksdagen och dess historia. Vid sitt framläggande av planen för nämnda jubileumsverk uttalade kommitterade, att det vore önskvärt att denna bibliografi bleve fullständig; den kunde säkerligen bli till nytta ej blott för den historiska och statsvetenskapliga forskningen utan även för det praktiska riksdagsarbetet. Den sålunda förordade bibliografien utkom emellertid aldrig.

Kommittén har funnit det angeläget att en bibliografi över skrifter rörande riksdagen nu kommer till stånd, varvid uppgiften dock föreslås skola begränsas i skilda hänseenden. Sålunda bör förteckningen icke omfatta skrifter som utkommit före år 1866, och endast skrifter som har karaktären av självständiga framställningar bör medtagas. En begränsning bör vidare ske till sådana skrifter, som mera direkt behandlar riksdagen, varför t. ex. biografisk litteratur, arbeten av allmän översiktlig natur samt källpublikationer i princip ej skall registreras. En förteckning av här föreslagna art synes kunna upprättas genom bearbetning av de i »Sveriges riksdag» redovisade litteraturöversikterna och komplettering av desamma med senare utkommen litteratur, varvid materialet bör väsentligen kunna begränsas till vad som kan återfinnas i Svensk historisk bibliografi. Uppdraget att utarbeta den nu aktuella bibliografien bör anförtros överbibliotekarien Lars Frykholm.

Register till »Sveriges riksdag» och till skrifter i samband med representationsreformens 100-årsjubileum och regeringsformens 150-årsjubileum

Verket »Sveriges riksdag» saknar sammanfattande register. Denna brist har gjort att detta stora arbete i många fall är svåränvändbart, speciellt som kapitelindelningen i regel är mycket grov. Kommittén föreslår att nu utgives dels ett register till »Sveriges riksdag», dels ett register till de skrifter, som avses skola utgivas i samband med representationsreformens 100-årsjubileum, dels slutligen — såsom en särskild avdelning av sistnämnda förteckning — ett register till de skrifter som utgivits till regeringsformens 150-årsjubileum. Samtliga register bör omfatta såväl sak- som personregister, och utarbetandet bör anförtros överbibliotekarien Frykholm. I fråga om skrifterna till representationsreformens 100-årsjubileum förutsätter kommittén, att det skall åligga varje författare att uppgöra

register för sin skrift och medverka vid upprättandet av samlingsregistret samt att författaren till verket om riksdagens arbetsformer därjämte skall ha att utarbeta ett lagrumsregister.

Registret till »Sveriges riksdag» bör utgöra en separat volym, medan övriga två register torde kunna sammanföras med bibliografien till en volym.

*Det ifrågasatta biografiska verket om riksdagens ledamöter
under åren 1867—1966*

Tillskapandet av ett biografiskt verk om riksdagens ledamöter har länge betraktats som ett viktigt önskemål, och framställningar i detta syfte har gjorts upprepade gånger, bl. a. i de inledningsvis redovisade två motionerna samt i en motion vid 1958 års riksdag. Efter en ingående prövning av denna fråga har kommittén dock, såsom tidigare nämnts, kommit till slutsatsen att ett dylikt arbete icke bör komma till stånd i nuvarande ekonomiska läge. Om skälen härtill må anföras följande.

I en av överbibliotekarien Frykholm på begäran av kommittén upprättad promemoria har angivits riktlinjer för den tillämnade publikationen samt framlagts uppgifter å tryckningskostnaden för hela verket och arbetskostnaden för en begränsad försöksverksamhet, avsedd att tjäna såsom underlag för bedömande av omfattningen av de arbetsinsatser som skulle erfordras för projektets genomförande. Härav och av de kompletterande uppgifter kommittén inhämtat har framgått, att totalkostnaden för den ifrågasatta matrikeln kan uppskattas till 250 000 kronor med porträtt och 150 000 kronor utan porträtt. Kommittén har vidare konstaterat, att en matrikel av föreslagna omfattning icke skulle bli så fullständig att den finge något större värde för forskningen. Verkställda undersökningar har också givit vid handen att det icke är möjligt att intressera något förlag för att åtaga sig att utge en sådan matrikel.

Om — i enlighet med kommitténs förslag — ett biografiskt verk av här avsedda art icke kommer till stånd, är det självfallet utomordentligt betydelsefullt att alla möjligheter tillvaratages att genom mindre vittsyftande och kostnadskrävande åtgärder insamla och bevara erforderliga data rörande riksdagens ledamöter. Kommittén har därför bringat till styrelsens för riksdagsbiblioteket kännedom att det enligt kommitténs uppfattning vore angeläget att det vid flera tillfällen, senast 1959, motionsvis framförda förslaget om utgivande av exempelvis vart fjärde år av en utförlig matrikel över riksdagens dåvarande ledamöter förverkligades eller att — om nämnda förslag icke komme att bifallas — de uppgifter, som skulle ha ingått i en sådan matrikel, dock insamlades vid varje valperiods början, lämpligen i samband med infordrandet av uppgifter till de sedvanliga förteckningarna över kamrarnas ledamöter, samt att detta material arkiverades genom riksdagsbibliotekets försorg. Enligt vad kommittén under hand erfarit, har riksgäldsfullmäktige nu förehaft den år 1959 i ämnet väckta motionen till behandling och därvid tillstyrkt det i densamma framställda yrkandet.

Enligt den plan kommittén här redovisat skulle jubileumsverket komma att omfatta sex volymer om sammanlagt cirka 125 16-sidiga ark, d. v. s. omkring 2 000 sidor. Verket bör hållas på en vetenskaplig nivå men givas en lättillgänglig form. Kommittén har under sitt arbete konstaterat, att

det icke torde bjuda några svårigheter att bland vårt lands vetenskapsmän och bland personer med praktisk erfarenhet från riksdagsarbetet finna för de olika uppgifterna väl skickade medarbetare. Inom kommittén har ingående diskuterats framlagda förslag beträffande författare för de olika avhandlingarna, men ett avgörande inflytande på författarvalet bör enligt kommitténs mening tillkomma ledaren av det fortsatta arbetet med publikationsserien.

Ledningen av verket »Sveriges riksdag» omhänderhades av en redaktionskommitté om fyra ledamöter, utsedda så att både den historiska och statsvetenskapliga forskningen och det praktiska riksdagsarbetets synpunkter blev företrädta, samt en av denna kommitté utsedd redaktör. Kommittén utsåg även en redaktionssekreterare, tillika kommitténs sekreterare.

I fråga om den nu aktuella publikationsserien synes kommittén för firande av representationsreformens 100-årsjubileum böra fungera jämväl som redaktionskommitté. Då emellertid framläggandet av förslag rörande jubileumsskrifter endast utgör en del av kommitténs uppgift och kommittéledamöterna därför icke utsetts med speciellt beaktande av de kvalifikationer, som är av värde vid bedömandet av frågor rörande historiska och statsvetenskapliga avhandlingar, föreslår kommittén att den egentliga ledningen av arbetet anförtros en redaktör och att kommittén i huvudsak får att taga ställning till viktigare principfrågor samt spörsmål av ekonomisk innebörd. Vid granskningen av manuskript m. m. förutsattes redaktören icke annat än i rena undantagsfall komma att påkalla biträde av kommitténs ledamöter.

Av det sagda framgår att redaktören kommer att intaga en synnerligen självständig ställning och att hans uppgift både kvalitativt och kvantitativt blir maktpåliggande. En oundgänglig förutsättning för att det planerade verket skall komma att fylla de mycket höga anspråk, som måste ställas på detsamma, är därför att man lyckas såsom redaktör förvärva en person som samtidigt besitter hög vetenskaplig kompetens och framstående administrativ och organisatorisk förmåga. I medvetande härom har kommittén enhälligt beslutat föreslå förre universitetskanslern Arthur Thomson såsom redaktör för den aktuella publikationsserien, och denne har förklarat sig villig att åtaga sig uppdraget i fråga. Med hänsyn till att universitetskansler Thomson dels under de närmaste åren har att utföra vissa andra uppdrag, dels numera icke har tillgång till eget kansli, har han dock såsom förutsättning för att han skall åtaga sig redaktörskapet uppställt, att den redaktionssekreterare, som han i samråd med kommittén utser, beredes möjlighet att ägna avsevärd tid åt uppgiften för att därigenom kunna avlasta redaktören allt rutinarbete och huvudparten av de administrativa uppgifterna samt i övrigt lämna redaktören allt det biträde denne kan komma att påkalla.

Då arbetet med det planerade jubileumsverket avses skola pågå under fem å sex år och tryckningen torde komma att ske successivt med början under senare delen av denna period, kan kostnaderna i nuvarande läge endast uppskattningsvis angivas.

Såsom *författarhonorar* för de vetenskapliga verken har kommittén, med beaktande av bl. a. de ersättningar som lämnats för under de senaste åren publicerade arbeten av jämförlig karaktär, räknat med som regel högst 700 kronor per ark. För de fyra volymerna skulle honoraret då uppgå till sammanlagt cirka 70 000 kronor.

Det torde vidare visa sig ofrånkomligt att i någon utsträckning utgiva ersättning för *speciella, mera omfattande forsknings- och utredningsuppgifter*, som kräves i samband med författandet. Även om — såsom tidigare antytts — för detta ändamål skulle kunna erhållas visst bidrag från statens råd för samhällsforskning, har kommittén ansett sig böra preliminärt räkna med ett belopp av 10 000 kronor för dylika kostnader.

För *bibliografien och de planerade registren* föreligger en separat kostnadsberäkning. I denna förutsattes att för sortering, alfabatisering och dylikt rutinarbete skall anlitas ett skrivbiträde i sjunde lönegraden under sammanlagt tolv månader, vilket innebär en utgift på 12 000 kronor. För överbibliotekarie Frykholm har beräknats ett arvode av 4 000 kronor, vartill kan komma viss kostnad om Frykholm för uppdragets fullföljande behöver beviljas någon kortare tjänstledighet från riksdagsbiblioteket med bibehållen lön. För registerkort, skrivmateriel m. fl. expenser bör anslås ett belopp av 3 000 kronor. Kostnaderna för bibliografien och registren kan sålunda, exklusive tryckningskostnaden, angivas till cirka 20 000 kronor.

Redaktionskostnaderna för det här föreslagna verket måste av flera skäl bli förhållandevis höga. Arbetet kommer att sträcka sig över en tid av fem à sex år. I motsats till »Sveriges riksdag», som till mycket stor del består av historiska framställningar med en övervägande kronologisk disposition, kräver alla de här föreslagna skrifterna en systematisk disposition. Mycken omsorg måste ägnas åt att begränsa de nu aktuella avhandlingarna till sådana spörsmål, som icke behandlas i »Sveriges riksdag», utan att därigenom den nya framställningen blir ofullständig eller osammanhängande. Speciellt ömtåliga överväganden ställes man inför då det gäller att avgöra i vad mån de i »Sveriges riksdag» lämnade redovisningarna måste ersättas av nya, byggda på senare forskning. För att verkets enhetlighet icke skall förryckas är det nödvändigt att strängt vidhålla kravet att varje del skall begränsas till ungefärligen det föreslagna omfånget, och författarna bör i blivande kontrakt förbindas att i förekommande fall utan särskild ersättning reducera skrifternas sidantal. Att med beaktande av dessa synpunkter svara för arbetets planmässiga bedrivande och åstadkomma erforderlig likformighet blir en oerhördt svår och grannlaga uppgift, som ytterligare kompliceras av att i fråga om två, eventuellt tre, skrifter förutsattes att utarbetandet av skriften uppdrages åt mer än en författare.

Då kommittén för firande av representationsreformens 100-årsjubileum avses skola fungera som redaktionskommitté och dess arbete i denna egenkap — möjligen med undantag för den första tiden — torde kunna förläggas till de sammanträden som hålles för utförande av kommitténs övriga uppgifter, synes det icke erforderligt att vid uppskattningen av kostnaderna för jubileumsverket medtaga någon särskild post för ersättning till redaktionskommittén.

Arvodet till redaktören och redaktionssekreteraren beräknar kommittén till 15 000 kronor per år under fem år, tillhoppa 75 000 kronor. Fördelningen av ersättningen mellan redaktören och sekreteraren kan icke i förväg angivas. Det förutsattes emellertid, såsom tidigare framhållits, att redaktören har möjlighet att i mycket betydande utsträckning avlasta arbetsuppgifter på redaktionssekreteraren. Denne skall sålunda icke endast ombesörja huvudparten av de administrativa uppgifterna utan även biträda redaktören vid granskning av manuskript. Speciellt beträffande avhandlingen om riksdagens arbetsformer synes förutsättningar föreligga att i avsevärd omfatt-

ning utnyttja sekreterarens arbetsinsatser. Det synes böra ankomma på kommittén att inom ramen av det angivna beloppet — med hänsynstagande till arbetsbelastningen under olika perioder — besluta om storleken av den ersättning som skall utgå till redaktören och redaktionssekreteraren under vart och ett av de år uppdraget omfattar.

För ersättning till skrivhjälp och bestridande av övriga omkostnader i samband med registreringsarbetet anser sig kommittén böra upptaga ett belopp av 10 000 kronor.

Med bortseende från tryckningskostnaderna skulle det planerade jubileumsverket enligt ovanstående beräkning draga en sammanlagd kostnad av 185 000 kronor, fördelade enligt följande:

Författarhonorar beträffande de vetenskapliga verken	70 000 kronor
Forsknings- och utredningsarbete för desamma	10 000 »
Bibliografin och registren	20 000 »
Redigering	85 000 »
	<hr/>
	Summa 185 000 kronor

Framställning om medel för täckande av tryckningskostnaderna förutsättes skola ingivas av kommittén så snart erforderligt underlag för beräkningarna föreligger. I samband därmed bör förslag framläggas rörande upplagens storlek och den lämpligaste formen för försäljning till allmänheten av arbetet. Kommittén har emellertid redan på detta stadium sökt bilda sig en uppfattning om den ungefärliga tryckningskostnaden. Det har därvid befunnits, att verket i ett utförande, jämförligt med vad som tillämpades beträffande »Sveriges riksdag», skulle draga en tryckningskostnad, inklusive kostnader för häftning och omslag, av i runt tal 100 000 kronor, vartill kommer kostnader för eventuella illustrationer. Enligt kommitténs bedömande bör inkomsten av försålda exemplar kunna täcka en del av tryckningskostnaden.

Det här föreslagna jubileumsverket tager sikte på forsknings- och utredningsuppgifter, som är av den angelägenhetsgrad att de under alla förhållanden kan förväntas komma i åtnjutande av ekonomiskt stöd från statens sida, och de kostnader som nu nedlägges medför alltså en minskning av det framtida behovet av medel för dessa ändamål. Genom att i nu förevarande sammanhang utgiva det planerade arbetet blir riksdagen enligt kommitténs mening i tillfälle att, samtidigt som den på ett värdigt sätt hugfäster minnet av representationsreformens 100-årsjubileum, lämna ett utomordentligt värdefullt stöd åt den historiska och statsvetenskapliga forskningen och erhålla aktuella och allsidiga framställningar rörande problem, som är av central betydelse för riksdagen och dess arbete.

Medel för verkets utarbetande synes böra ställas till förfogande i den formen, att riksdagen, med godkännande i princip av den framlagda kostnadsplanen, slutande på 185 000 kronor, uppdrager åt riksgäldsfullmäktige att i mån av behov ställa till kommitténs förfogande erforderliga medel av förslagsanslaget till Riksdagen: Övriga omkostnader.

Kommittén förutsättes skola avlämna årsberättelser, vari kostnaderna närmare redovisas, och att i samband därmed för riksdagen snarast anmäla, om förskjutningar i de beräknade kostnaderna synes inträda av sådan storlek, att den totala utgiften icke kan hållas inom den angivna ramen.

Med stöd av vad sålunda anförts får kommittén föreslå, att riksgälds-

fullmäktige måtte hos riksdagen hemställa att riksdagen ville, med godkännande i princip av ovan redovisade publikationsprogram, uppdraga åt riksgäldskontoret att på angivet sätt föranstalta om utgivande av det föreslagna jubileumsverket och från förslagsanslaget till Riksdagen: Övriga omkostnader utanordna för ändamålet erforderliga medel.

Stockholm den 3 maj 1960

Patrik Svensson

Gustaf Sundelin

Sten Wahlund

Axel Strand

Henrik Munktell

/ Sune K. Johansson